[2023] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 826

ਰਿਤੂ ਛਾਬੜੀਆ
ਬਨਾਮ
ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ
(ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਆਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 60 ਦਾ 2023)
ਅਪ੍ਰੈਲ 26, 2023

[ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ ਅਤੇ ਸੀ. ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 167(2) – ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ – ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਨਹੀਂ – ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ – ਅਜਿਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜੇਕਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ – ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਇੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਤਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੇ – ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਲੇਖ 21 ਤੋਂ ਬਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਲੇਖ 32 – ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ – ਬਣਾਉਣ ਯੋਗਤਾ – ਫੈਸਲਾ: ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ – ਲੇਖ 32 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੇਖ 32 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ – ਧਾਰਾ 167(2), ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨਿਕ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਬਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੇਖ 32 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਬਣਾਉਣ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 167(2)।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 167(2) – ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ – ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1898 – ਧਾਰਾ 167।

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਸੈਕਸ਼ਨ 167(2) ਅਧੀਨ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮੈਂਟੇਨੇਬਿਲਿਟੀ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14]

1.2 ਸੈਕਸ਼ਨ 167(2) ਦਾ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 21]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 14, ਵੌਲਿਊਮ-ਆਈ (1958); ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 41 (ਸਤੰਬਰ,1969), ਪੈਰਾ. 14.19 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਐਮ. ਰਵੀਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਦ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਫਸਰ; ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਰੈਵੇਨਿਊ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ (2021) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 485; ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅੰਤਿਲ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ & ਅਨ੍ਹ: (2021) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 773 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.3 ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 173(8) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਤਰਫ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਰ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਇੱਕ ਸਿਰਫ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਕਰੀਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 24 ਅਤੇ 25]

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਥਾਮੀਸ਼ਰਾਸੀ & ਓਰਸ. (1995) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 190 : [1995] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 905; ਅਸ਼ੋਕ ਮੁਨੀਲਾਲ ਜੈਨ & ਅਨ੍ਹ: ਬਨਾਮ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਇੰਨਫੋਰਸਮੈਂਟ (2018)16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 158 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.4 ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (ਸੀਆਰਪੀਸੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅਜੇਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਤਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ, ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੇ। [ਪੈਰਾ 32]

1.5 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਾਇਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਹੋਈ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 33 ਅਤੇ 35]

ਕੇ. ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ & ਅਨ੍ਹ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ। (2017)
10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 569; ਕੇ. ਕੇ. ਕੋਚੁੰਨੀ, ਮੂਪਿਲ ਨਾਇਅਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। [1959] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 316 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਲਾਪ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ & ਹੋਰ।
(1994) 3 ਸੁਪਲ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 318; ਧਰਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜ & ਹੋਰ। (2016) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 160 : [2016] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 194; ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਪੋਪਲੀ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2003) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 641 : [2003] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 119; ਰਾਜੇਸ਼ ਰੰਜਨ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2007) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 70 : [2006] 9 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 40 – ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜੇ.ਏ.ਸੀ. ਸਾਲਡਾਨਾ ਅਤੇ ਓਰਸ. (1980)
1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 554 : [1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 16 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 16 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8 (II)

[2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 569 ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਪੈਰਾ 12

[1959] 2 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 316 ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਪੈਰਾ 13

[1995] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 905 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 25

[2016] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 194 ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 30

[2003] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 119 ਅਤੇ 3. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਸਹਾਇਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਥੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਤੀ (ਇਸ ਨੂੰ "ਦੋਸ਼ੀ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਨੂੰ 26.05.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸਹਾਇਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਭਿਯੋਜਨ ਗਵਾਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 28.04.2022 ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਫਿਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਥੇ ਇਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 309(2) ਅਧੀਨ ਨਵੀਨੀਕ□ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਆਈ.ਏ.ਨੰ. 37424/2023 ਰਾਹੀਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਤਿਰਿਕਤ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 20.02.2023 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

6. ਇਹ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਖਿਲਾਫ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਹਾਇਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜੋ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਯਤਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ

7. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ

II. ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿਰਾਸਤ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ।

ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਜੇ ਵੀ 60 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰਿਮਾਂਡ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੈਂ. ਰਵੀਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਦ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਫ਼ਸਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ਼ ਰੈਵੇਨਿਊ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

8.

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।NONE

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ FIR ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ FIR ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਆਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ NONEਸਟੇਟ ਆਫ ਬਿਹਾਰ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜੇ.ਏ.ਸੀ ਸਾਲਡਾਨਾ & ਓਰਸ.NONE2SUPERSCRIPT ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।NONE

25.06.2022 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸੁਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੈ।NONE

ਮੁੱਦੇ

9.

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤਿੰਨ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

ਕੀ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?NONE

ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ?NONE

ਕੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਰਿਮਾਂਡ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (ਸੀਆਰਪੀਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?NONE

ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼

10. ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

11. ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ, ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇੱਕ ਅਕਾਰਜ ਸਮਾਜਿਕ ਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੇ ਅਤੇ ਬੇਲਗਾਮ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

"32. ਇਸ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਯ (1) ਇਸ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ। (2) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮਾਂ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਰਿਟਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਬੀਅਸ ਕੋਰਪਸ, ਮੈਂਡੇਮਸ, ਪ੍ਰੋਹਿਬਿਸ਼ਨ, ਕੁਓ ਵਾਰੰਟੋ ਅਤੇ ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਰਿਟਾਂ, ਜੋ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। (3) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਵਰਤਣਯੋਗ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। (4) ਇਸ ਲੇਖ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਥਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਵਾਏ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ.3:- ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

"ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤਦ ਹੀ ਜੀਵਿਤ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਣਖੁੰਝਿਆ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਨਿਆਇਕ ਉਪਚਾਰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਲਈ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨ ਲਈ।"

"ਹੋਰ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾਈ ਰਿਟ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ - ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ I ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ [1950 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 436 1950 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594] ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਰਯਾਪਤ ਵਿਕਲਪਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰ ਦੀ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਣ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਅਸਲ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ

ਹੋਵੇ।"

14. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 167(2) ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਅਧਾਰਭੂਤ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮੈਂਟੇਨੈਬਿਲਿਟੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

15. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣ-ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਅਦਾਲਤ, ਜਦੋਂ ਇਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਇੱਕ ਮੰਚ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਰਿਟ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਛੁਕ ਹੈ।

16. ਸਾਨੂੰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਉਚਿਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 167 ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1898 ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਧਿਕਤਮ 15 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੀ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਤੁਰੰਤ ਸੰਦਰਭ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 167 ਦੇ 1898 ਕੋਡ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ:-

"ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ." - (1) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 61 ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਨੇੜਲੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਇੱਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਭੇਜੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜੇਗਾ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਵਿੱਚ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ।

(4) ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ, ਉਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਅਧੀਨ ਹੈ।"

17. ਇਹ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਕਸਰ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਗਹਿਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, 1898 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਾਰਨ, ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਅਭਿਆਸ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ 1898 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 344 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੰਤਿਮ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

18. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ $145_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਰਟਾਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ $416_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਲੋੜ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ 1898 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 344 ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ:-

"ਧਾਰਾ 167 ਰਿਮਾਂਡ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਟਡੀ-ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਨਿਆਇਕ-ਵਿੱਚ 15 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ 15 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਕਸਰ ਅਸੰਭਵ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਸਰ, ਇੱਕ ਪੇਚੀਦਾ ਜਾਂਚ 15 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਗੰਭੀਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸੰਦਿਗਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵੈਧਤਾ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂ "ਅਧੂਰੀ" ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਧਾਰਾ 344 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੌਦਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਧਾਰਾ 344 ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਣਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 344 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 167 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਰਿਮਾਂਡ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਾਂਛਨੀਯ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੌਦਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਲਗਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ:

ਅਤੇ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ 15 ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾ

"(2) ਜਿਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਹੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੱਠ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ-

(ਅ) ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;

(ਬ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

(4) ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਨਿਆਯਿਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਯਿਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਕਰੇਗਾ।"

20. ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੈਕਸ਼ਨ 167(2) ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਕਤਮ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਲੰਬੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।7 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ,1973 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ 41ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

"(2).....ਕੋਡ ਦੇ ਸੋਧ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ, ਜਾਂ ਕਿ ਇੱਕਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ, ਸਤੰਬਰ, 1969 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੌਦਵੀਂ, ਪੰਜਾਵੀਂ, ਬੱਤੀਵੀਂ, ਤੀਹਵੀਂ, ਛੱਤੀਵੀਂ, ਸੱਤਾਈਵੀਂ ਅਤੇ ਚਾਲੀਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ।

(3) ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਮੂਲ ਵਿਚਾਰ-

(i) ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਵੀਕ□ਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਟ੍ਰਾਇਲ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(ii) ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਬਲਕਿ ਸਮਾਜ ਲਈ ਵੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ; ਅਤੇ

(iii) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਟਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਹ, ਜਿੰਨੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਗਰੀਬ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੌਦਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੇ ਵਿਅਵਹਾਰਕ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਰ

ਕੋਣਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ"

21. ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਜਾਂਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਲੋਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਐਮ. ਰਵੀਂਦਰਨ ਬਨਾਮ ਰੈਵੇਨਿਊ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਹੇਠਾਂ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ:

"ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 14 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1898 ਉੱਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 41 ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ (ਵੈਲ. 1, 1969, ਪੰਨੇ 76-77)। ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਧਾਰਾ 344 ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਖਿਲਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ 1898 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਜਿਥੇ “ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ” ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਿਮਾਂਡ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ “ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹ ਸਕਦੀ ਹੈ”। ਇਸ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ 60 ਦਿਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 167(2) ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਦਿਨ ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਵਿੱਚ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਅਵਧੀ ਉੱਤੇ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਟੂਟ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

"ਧਾਰਾ 167(2) ਨੂੰ ਸਾਲ 1978 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਤਮ ਸਮਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।" ਟ੍ਰਾਇਲ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਸਾ ਹੈ। ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਧਾਰਣਾ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਏਜੰਸੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਏਗੀ। ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਅਤੇ ਅਟੂਟ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ੱਕੀ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਹੈ।

ਕਿਹੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਬਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿਰਾਸਤ ਜ਼ਰੂਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਅਗਾਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 167(2) ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇ।

23. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ Cr.PC ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਧਾਰਾ 154 Cr.PC ਅਧੀਨ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 167(2) Cr.PC ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਸਮਾਂ ਫਰੇਮ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 167(2)(ਏ)(ਆਈ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਾਂਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਦੇ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ 60 ਦਿਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 167(2)(ਏ)(ਦੋ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 90 ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ

ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

24. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਬ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਸਵਾਲ u/s 173(8) Cr.PC ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਇੱਕ ਸੁਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਰ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ [ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

25. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੀ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਥਾਮੀਸ਼ਰਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਜ਼ ਐਕਟ, 1985 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਦੋਹਰੀ ਸੀਮਾ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

26. ਹੋਰ, ਅਸ਼ੋਕ ਮੁਨੀਲਾਲ ਜੈਨ ਅਤੇ ਅਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ।

27. ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੁਣ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਮਾਂਡ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ।

28. ਅਸੀਂ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 309(2) ਅਧੀਨ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਧੂਰੀਆਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

29. ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਬਨਾਮ ਸਲਾਪ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(8) ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

30. ਹੋਰ, ਧਰਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਹਰਿਆਣਾ & ਓਰਸ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ

ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173(8) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦੀ ਦਾਖਲਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਪੋਪਲੀ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਰੰਜਨ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟੇ ਹਨ।

31. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁੱਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ।

32. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ:-

I. ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

II. ਜੇਕਰ ਇਕ ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

III. ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਇਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਤਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

ਨਿਸਕਰਸ਼

33. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਤੱਥ ਪਰੀਖਣ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਪਰੀਖਣ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਪਰੀਖਣ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਨਿਰੀਖਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ।

34. ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੀ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਜਾਪਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਰਿਮਾਂਡ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਆਪਣੇ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅੰਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਰਿਮਾਂਡ ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਲਈ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਇਸ ਅੰਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਚੈੱਕ ਅਤੇ ਬੈਲੈਂਸ ਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੋਰਾਸਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

35. ਉਪਰੋਕਤ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਦਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ
ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਸ਼ੇਵਾਲੀ ਮੋਂਗਾ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate